

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології
та соціальних комунікацій

X

**ВСЕУКРАЇНЬКА
НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

27-28 квітня 2023 року

Матеріали

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ X ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ, АСПРАНТІВ,
ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 27-28 квітня 2023 року)

Суми, 2023

С-70 Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства:

Матеріали десятої Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників (Суми, 27–28 квітня 2023 р.) / уклад. М. М. Набок. Суми : Сумський державний університет, 2023. 367 с.

До збірника увійшли наукові матеріали, присвячені актуальним проблемам сучасного перекладу, етнолінгвістики, стилістики, методики та методології сучасних мовознавчих та літературознавчих дисциплін. Складовою збірника є наукові розвідки з питань релігії та культури, соціальних і міжкультурних комунікацій, психологічної теорії та практики, соціологічних досліджень.

Для викладачів закладів вищої освіти, аспірантів, студентів, учителів загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв та коледжів, усіх, хто цікавиться питаннями соціогуманітарного напрямку.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

3. Цимбал Н.А. Мета і завдання зіставного лінгвістичного аналізу української і туркменської мов. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/ukr-turkmen_visnuk/2017_2/14.pdf

Наталія Пилипенко-Фріцак,

викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян

Сумського державного університету

Канза Сергїні-Ідріссї,

студентка Сумського державного університету

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Інтеграція української системи освіти в європейський та світовий культурно-освітній простір призвела до збільшення чисельності іноземців, які роблять свій вибір на користь навчання в українських вищих навчальних закладах з метою отримання якісної професійної освіти. Відповідно зростає й попит на вивчення української мови. Іноземці бажають опанувати українську задля подальшого навчання, засвідчити свій рівень володіння мовою під час сертифікаційного іспиту в Україні чи в українських інституціях за кордоном й отримати сертифікат відповідного рівня. Мовна освіта покликана створити сприятливі умови для розвитку вторинної мовної особистості, яка володіє мовними засобами та має необхідні навички спілкування в усіх сферах україномовного середовища. Цього можна досягти за умов доцільно спрямованого процесу навчання студентів української мови як іноземної, зокрема через застосування пріоритетних підходів та ефективних методик.

Отже, **актуальність** нашої розвідки зумовлена спробою визначити найбільш продуктивний аспект у мовній підготовці іноземних студентів у контексті наявних підходів до навчання, що найбільшою мірою забезпечить формування вторинної мовної особистості на заняттях української мови як іноземної.

У роботі ми спираємося на дослідження закордонних [8; 9] та вітчизняних науковців, в яких представлені сучасні підходи до навчання мов, зокрема до навчання української як іноземної: Т. Бесараб, О. Джури І. Дирди, А. Крисоватого, М. Прадівлянного, І. Решетняк, Т. Сергієнко, Г. Строганової, Н. Ушакової, М. Цуркан; керуємося законами, постановами, рекомендаціями місцевого, державного й європейського рівнів, зокрема Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання, Законом України «Про освіту», Стратегічним планом розвитку Сумського державного університету на 2020–2026 роки, Концепцією мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України, Єдиною типовою навчальною програмою з української мови для студентів-іноземців.

Роботи українських науковців з методики викладання української мови як іноземної свідчать про відкритість питання щодо домінування того чи іншого із наявних підходів, про необхідність інвентаризації та модернізації підходів до навчання нерідної мови тощо, що і зумовило **мету розвідки** – дослідити сучасні підходи до навчання іноземних студентів української мови та виокремити з-поміж них пріоритетні. Мета розвідки визначила **завдання** роботи: окреслити поняття *підхід до навчання мов*, зауважити на документи, якими регламентується навчання іноземних студентів взагалі та української мови зокрема, проаналізувати низку лінгводидактичних робіт закордонних та вітчизняних науковців, дослідити сучасні підходи до навчання іноземців української мови та виокремити з-поміж них пріоритетні.

Результати і висновки розвідки. Спираючись на праці вітчизняних дослідників, зазначимо, що *підхід до навчання мови* розглядається як стратегічна концептуальна система, що включає в себе такі процесуально-змістові складники, як-от: закономірності, принципи, форми, методи і прийоми роботи з мовним та мовленнєвим матеріалом, – та сприяє формуванню всебічно компетентної висококультурної духовно багатой особистості.

Аналіз низки теоретичних та практичних праць з методики викладання нерідної мови та з методики викладання української мови як іноземної

засвідчує наступне. У сучасній вітчизняній лінгводидактиці наявні різноманітні підходи до навчання української мови як іноземної, серед яких поширеними є: комунікативно зорієнтований, діяльнісний, особистісно-орієнтований, когнітивний, компетентнісний.

Переваги **комунікативного підходу** у формуванні іншомовної комунікативної компетентності студентів дослідники вбачають у спрямованості зазначеного підходу на формування і розвиток мовленнєво-розумових здібностей та умінь студентів, практику ситуативного спілкування, занурення в україномовний комунікативний процес [1]. Сутність комунікативного навчання визначається наступним чином: процес навчання є моделлю процесу спілкування. З огляду на інтегративні процеси у навчальному процесі прицільна увага саме до комунікативного підходу спричинила появу таких інтегрованих підходів, як функціонально-комунікативний, комунікативно-діяльнісний, комунікативно-когнітивний тощо, які базуються на адекватно реальному процесу мовленнєвого спілкування.

Доцільність **діяльнісного підходу** науковці відзначають у його змістовній діяльнісній лінії; зазначений підхід актуалізує спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток умінь та навичок особистості, як-от: здатність до колективної роботи, самовдосконалення, самореалізація, успішна адаптація у суспільстві, застосування теоретичні знання на практиці [2, с.166], інтерпретація й оцінювання інформації залежно від власної картини світу, рівня розвитку тощо. Діяльнісний підхід створює мотив міжособистісного спілкування, стимулює мовленнєву діяльність завдяки індивідуалізації навчання, зумовлює потребу в навчанні на основі усвідомлення навчальної діяльності як природної частини життєдіяльності тих, хто навчається.

Більшість науковців віддає перевагу **компетентнісному підходу**, який спрямовує процес навчання на формування та розвиток компетенцій особистості, зорієнтований на сучасні вимоги суспільства, покликаний скерувати освітній процес на формування та розвиток загальних і предметних компетенцій, унаслідок чого досягається гармонізація освітніх та життєвих

цілей [5, с. 161]. Центром компетентнісного підходу в навчанні іноземців української мови є формування комунікативної мовленнєвої компетентності, що дозволяє використовувати засвоєну інформацію, вміння і навички відповідно до комунікативних завдань. Показово, що ключові компетентності мають бути узгодженими з етнічними та культурними цінностями й традиціями того, хто навчається, тобто мати особистісно орієнтований характер [4, с. 247], що сприяє індивідуалізації та персоналізації освітньої діяльності. Пріоритет компетентнісного підходу узгоджується з положенням щодо мети навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна», поданої у «Стандартизованих вимогах до рівнів володіння українською мовою як іноземною»: «Основним завданням навчання іноземної мови формування у студентів комунікативної компетенції, умінь і навичок мовленнєвої взаємодії в усній і писемній формах відповідно до мотивів, цілей і соціальних норм комунікативної поведінки у різних сферах і ситуаціях» [7, с. 99].

З огляду на принцип людиноцентризму в державній політиці освіти та освітньої діяльності [3, Стаття 6], принцип студентоцентрованого навчання [6] особливого значення набуває **особистісно орієнтований** підхід, сутність якого полягає у спрямованості освіти на особистість того, хто навчається, його потреби і мотиви, а не на «просте» передавання знань. Основою особистісно орієнтованого підходу (як і особистісно орієнтованої парадигми освіти взагалі) є індивідуалізація навчального процесу, індивідуальна освітня траєкторія як персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду [3], що висуває зазначений підхід у формуванні вторинної мовної особистості на передній план. Це положення констатує мету освітнього процесу, яка полягає у всебічному розвитку людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, котрі здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на

користь іншим людям і суспільству.

Таким чином, огляд сучасної лінгводидактичної літератури стосовно підходів до навчання української мови як іноземної дає змогу з урахуванням принципу людиноцентризму засвідчити переваги застосування компетентнісного підходу та особистісно орієнтованого підходу: у центрі освітнього процесу знаходиться студент, а система навчання передбачає набуття загальних (базових, основних) і предметних (професійних) компетенцій при максимальному врахуванні індивідуально-психологічних, вікових і національних особливостей того, хто навчається. У контексті поточних висновків подальшої уваги заслуговує дослідження (взаємозв'язку зазначених підходів з/та методики національно-мовної орієнтації у формуванні та розвитку вторинної мовної особистості.

Список використаних джерел:

1. Бесараб Т. П. Переваги комунікативного підходу при вивченні іноземних мов у ВНЗ. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологія.* 2015. Вип. 58. С. 315–317.
2. Дирда І. А. Реалізація підходів до розвитку полікультурної компетентності іноземних студентів у процесі навчання української мови. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер. Педагогічні науки.* 2017. Вип. 3. С. 164–167
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Редакція від 02.04.2020, підстава - [540-IX](#). *Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 05.04.2021)
4. Решетняк І. О. Ключові компетентності майбутнього фахівця з економіки. *Інновації та традиції у мовній підготовці іноземних студентів*: тези доповідей міжн. науково-практич. семінару, 13 грудня 2018 р. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2018. С. 246–250.
5. Сергієнко Т. В. Підходи до навчання української мови як іноземної в медичних університетах. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні*

технології. 2017. № 6 (70). С. 153–165.

6. Стратегічний план розвитку Сумського державного університету на 2020-2026 роки. Суми, 2019. 93 с. URL: <https://news.sumdu.edu.ua/images/announcements/2019/2019-10-28/SumDU-Strategy-2026.pdf> (дата звернення: 09.03.2023)

7. Цуркан М.В. Методика викладання української мови як іноземної на синхронному зрізі ХХІ століття: тенденції розвитку. Нова педагогічна думка. 2019. № 1 (97). С. 97–102.

8. Gery Cificioglu. Foreign Language Teaching 101: The Competence-Based Approach. URL: <https://www.byarcadia.org/post/foreign-language-teaching-101-the-competence-based-approach> (дата звернення: 09.03.2023).

9. William Thomas Littlewood. Developing a Personal Approach to Teaching Language for Communication. URL: https://www.researchgate.net/publication/330313965_Developing_a_Personal_Approach_to_Teaching_Language_for_Communication (дата звернення 09.03.2023).

Inna Levenok,

PhD in Pedagogy

Lecturer at Language Training of Foreign Citizens Department

Sumy State University

THE IMPLEMENTATION OF EDUCATIONAL HUB-LABORATORIES IN LANGUAGE TEACHING: UKRAINIAN AND EUROPEAN EXPERIENCE

The relevance of this research topic is determined by searching the most suitable possibilities for studying languages, Ukrainian as a foreign in particular, in educational centers, language clubs and hub-laboratories. Lifelong education stimulates cognitive activity, for international students it is definitely important to continue their study from any part of the world, so online hub-laboratories are helpful in it.